

Zsivity Tímea

Montenegrói belső játszmák – geopolitikai tétekkel

Jakov Milatović, Montenegró elnöke, az Európa Most Mozgalom (PES) társ-alapítója február végén lemondott minden párttagságáról. Bejelentését azzal indokolta, hogy elégedetlen a PES „munkamódjával és értékeivel”.¹ Az alapító távozását követő napon a kormány felmentette tisztségéből Andrej Milović igazságügyi minisztert,² s két parlamenti képviselő, Jevrosima Pejović és Radinka Čincur is kilépett a pártból.³ A PES nyilatkozata szerint Milatović lépése a kormány stabilitásának aláásására tett kísérlet.⁴

Az államfő 2022-ben Milojko Spajićcsal, Montenegró jelenlegi miniszterelnökével közösen alapította meg a Mozgalmat, amely kevesebb mint egy év alatt a legnagyobb politikai erővé vált az országban. Spajić és Milatović vezetésével a párt először győzelmet aratott a podgoricai és danilovgradi önkormányzati választáson, majd a 2023-as elnökválasztáson a párt alelnökeként Jakov Milatović távozásra kényszerítette Milo Đukanović államfőt. A 2023. júniusi parlamenti választásokon a szavazatok 25,6%-át szerezték meg, így maguk mögé utasították a DPS vezette koalíciót. Népszerűsége 2021-ben a Krivokapić vezette szakértői kormányban tettek szert.⁵ Spajić pénzügyminiszterként, Milatović gazdaságfejlesztési miniszterként hajtott végre sikeres gazdasági reformokat. Spajić a választások előtt úgy nyilatkozott, ha nyernek, akkor a stabil kormány létrehozása érdekében minden parlamenti küszöböt elérő párttal hajlandó tárgyalni, kivéve a DPS-t és az URA-t. Ezt a döntését arra alapozta, hogy szakítani igyekezett a bizalmatlansági indítványokban érintett pártokkal, illetve külpolitikai elképzeléseik is eltérők.⁶ Milatović és Spajić más álláspon- tot képviselt a kormányalakítással kapcsolatban is. Ez leginkább a koalíciós partnerek kiválasztása során volt megfigyelhető. Az államfő az oroszbarát Új Szerb Demokrácia (NSD) pártot javasolta, amit kezdetben Spajić elutasított.

¹ JANKOVIĆ 2024.

² KAJOSEVIC 2024.

³ KAJOSEVIC 2024.

⁴ JANKOVIĆ 2024.

⁵ JANKOVIĆ 2024.

⁶ ZSIVITY 2023.

A miniszterelnök a tárgyalások elején ellenállt annak, hogy a nyugati partnerek, elsősorban az Egyesült Államok számára nemkívánatos oroszbarát párttal lépjen koalícióra.

Spajić elsődleges célja a stabil kormány létrehozása volt, amellyel képes véghez vinni a EU-csatlakozáshoz szükséges reformokat, és teljesíteni tudja a választási kampányban ígértéket. Ezért a kormányalakításra végül négy és fél hónappal a választások után került sor. Miloško Spajić leszögezte, kormánya Európa-barát politikát kíván folytatni, és annak ellenére, hogy szerb- és oroszbarát politikusokkal is szövetségre lépett, Belgrádnak nem lesz beleszólása a montenegrói politikába.⁷ Az új kormányt a legtöbb kritika Andrija Mandić, az NSD párt elnöke miatt érte, aki szoros kapcsolatban áll Aleksandar Vučić szerb, Milorad Dodik boszniai szerb és Vlagyimir Putyin orosz elnökkel. Mandić pártjának külpolitikai prioritásai közé tartozik az Oroszországgal szembeni szankciók feloldása, Koszovó függetlensége elismerésének visszavonása, valamint ellenzi Montenegró NATO-tagságát. Mandić inkább Oroszországgal, és nem az EU-val szorgalmaz szoros kapcsolatokat, továbbá ellenezte a Szerbiából való kiválást. Azonban amikor házelnökké választották, kijelentette, hogy kész „új üzenetek küldésére”.⁸

Azt, hogy ez pontosan mit takar, nem tudni, mert február 27-én vendégül látta Milorad Dodikot, a Boszniai Szerb Köztársaság elnökét, aki Montenegróba tartó útját megelőzően Vlagyimir Putyin orosz és Aljakszandr Lukasenka fehér-orosz elnökkel találkozott. A látogatás kapcsán Jakov Milatović elnök kabinetje és Miloško Spajić kormánya egyhangúan kijelentette, hogy az eseményről nem tájékoztatták hivatalosan.⁹ Dodik látogatása miatt több száz ellenzéki tiltakozó gyűlt össze a Parlament előtt, olyan üzenetekkel, hogy: „Nemet kell mondanunk Mandićnak és Dodiknak!” „Putyin követőit nem látjuk szívesen.”¹⁰ Az esettől elhatárolódott a montenegrói külügyminisztérium is, az esemény kapcsán kijelentette, hogy az Andrija Mandić, a parlament elnökének szervezésében zajlott.¹¹ A bosznia-hercegovinai külügyminisztérium tiltakozó jegyzékére, miszerint Milorad Dodik látogatása során nem volt kihelyezve Bosznia-Hercegovina zászlója, csak a Boszniai Szerb Köztársaságé, a montenegrói külügyminisztérium a következőt válaszolta: „Montenegró kormánya támogatja Bosznia-Hercegovina egységét, szuverenitását és területi integritását, valamint szimbólumait,

⁷ ZSIVITY 2023.

⁸ Szabad Európa, Budapest 2023.

⁹ DUROVIĆ 2024a.

¹⁰ DUROVIĆ 2024a.

¹¹ Beta 2024a.

zászlóját, történelmi folytonosságát, kifejezve annak reményét, hogy ez az esemény nem fogja befolyásolni a két ország baráti és jószomszédi kapcsolatát.”¹²

Mindeközben Vlagyiszlav Maszlennyikov montenegrói orosz nagykövet kijelentése borzolta az EU és az USA vezető politikusainak kedélyét, miszerint az „Európai Unió nyugat-balkáni terjeszkedése azt jelenti, hogy konfrontációba vonják ezeket az országokat Oroszországgal”.¹³ „A korábbi bővítési hullámokat nem elleneztük. Most más a helyzet, az EU a NATO támogatása mellett mutálódott, agresszív oroszellenes irányvonalat valósít meg, és aktívan részt vesz a hazánkkal való hibrid konfrontációban. Ennek megfelelően az EU balkáni terjeszkedése a térség országainak bevonását jelenti az Oroszországgal való konfrontációba” – jelentette ki.¹⁴ Dragan Krapović, Montenegró védelmi minisztere erre a következőképp reagált: „Oroszország különféle befolyásokkal folyamatosan igyekszik aláásni a térség európai útját az EU felé. A kormány számára ennek megvitatása nem döntő jelentőségű.”¹⁵

Az amerikai külügyminisztérium az eset kapcsán kijelentette, hogy Oroszország rosszindulatú befolyása a Nyugat-Balkánon jelzi a térség államai EU-hoz csatlakozásának sürgősségét és fontosságát.¹⁶ James O’Brien, az USA európai és eurázsiai ügyekért felelős külügyminiszter-helyettese Podgoricában azt mondta, hogy az új montenegrói kormánnyal van esély a mélyebb uniós integrációra.¹⁷ Miloško Spajić miniszterelnök nagyobb amerikai befektetésekre számít, megjegyezve, hogy Montenegró e támogatás nélkül nem tud előrelépni.¹⁸

Peter Stano, az Európai Unió külügyi szolgálatának szóvivője szerint Maszlennyikov a Kreml szokásos politikájának megfelelően kiforgatja a tényeket, és összefüggéseket talál egymással nem összefüggő kérdések között.¹⁹ „Az EU-bővítés olyan politika, amely csak az EU-t és a hozzá csatlakozni kívánó országokat érinti, semmi köze Oroszországhoz. Ezért Oroszországnak nincs sem joga, sem oka kommentálni a szuverén államok politikai döntéseit” – mondta.²⁰

Annalena Baerbock német külügyminiszter múlt heti podgoricai látogatása során kiemelte, hogy az EU-bővítés elengedhetetlen, különösen Oroszország

¹² Beta 2024a.

¹³ DUROVIĆ 2024b.

¹⁴ DUROVIĆ 2024b.

¹⁵ DUROVIĆ 2024b.

¹⁶ DUROVIĆ 2024b.

¹⁷ BOROZAN–LJUMOVIĆ 2024.

¹⁸ BOROZAN–LJUMOVIĆ 2024.

¹⁹ DUROVIĆ 2024b.

²⁰ DUROVIĆ 2024b.

Ukrajna elleni agressziója óta.²¹ „Nem szabad többé megengednünk olyan szürke zónák kialakulását, amelyek csak Oroszországnak kedveznek” – jelentette ki.²² „Montenegró kormánya egyértelműen megmutatta, hogy elkötelezett azon reformok irányában, amelyek elvezetik az Európai Unióhoz” – mondta.²³

Spajić, Montenegró miniszterelnöke kijelentette, hogy országa a többi nyugat-balkáni államhoz képest jobban felkészült a tagságra, amelyek még a csatlakozási folyamat különböző szakaszaiban vannak.²⁴ „A stratégiánk az, hogy 2028-ban a huszonnyolcadikak legyünk” – mondta Spajić.²⁵ „Egy 626 ezer lakosú balkáni kis ország egyáltalán nem lesz teher, tekintettel arra, hogy Podgorica gazdaságilag előrelépett, és harmonizálta szabályozását az Európai Unióéval” – nyilatkozta.²⁶

Spajić és Baerbock kiemelte a német segítségnyújtás fontosságát a reformok végrehajtása területén.²⁷ Hangsúlyozták a zéró tolerancia szükségességét a korrupcióval szemben. A találkozón szó esett a jelenlegi montenegrói belpolitikai helyzetről is, megjegyezve, hogy az ország teljes mértékben igazodik az EU közös kül- és biztonságpolitikájához.

Az EU és az USA félelme, hogy az EU nyugat-balkáni terjeszkedésének megállítása érdekében Oroszország információs műveleteket alkalmaz etnikai feszültségek és befagyott konfliktusok szítására. Ez a stratégia jól látható a Szerbia és Koszovó közötti kapcsolat rendezésének kérdésében, valamint Milorad Dodik elszakadási törekvéseiben. Oroszország célja a régió országai EU-hoz csatlakozásának késleltetése, a lakosság polarizálása, többek között az információs technológia nyújtotta lehetőségek segítségével. A nyugat-balkáni államok EU-taggá válása egyértelműen csökkentené az orosz befolyást a térségben.

2024. március 11.

²¹ Beta 2024b.

²² WEILAND 2024.

²³ Beta 2024b.

²⁴ Beta 2024c.

²⁵ Beta 2024c.

²⁶ Beta 2024c.

²⁷ Office of the Prime Minister of Montenegro 2024.

Felhasznált irodalom

- Beta (2024a): Ministarstvo spoljnih poslova Crne Gore se ogradiło od Mandićevih poteza tokom sastanka sa Dodikom. *Danas*, 2024. március 4. Online: <https://danas.rs/svet/region/ministarstvo-spoljnih-poslova-crne-gore-se-ogradio-od-mandicevih-poteza-tokom-sastanka-sa-dodikom/>
- Beta (2024b): Nemačka ministarka: Vlada Crne Gore posvećena reformama koje će je dovesti do EU. *Danas*, 2024. március 4. Online: <https://danas.rs/svet/region/nemacka-ministarka-vlada-crne-gore-posvecena-reformama-koje-ce-je-dovesti-do-eu/>
- Beta (2024c): Spajić: Nastojaćemo da se Crna Gora pridruži EU 2028. godine. *Danas*, 2024. február 28. Online: <https://danas.rs/svet/region/spajic-nastojacemo-da-se-crna-gora-pridruzi-eu-2028-godine/>
- BOROŽAN, Nikola – LJUMVIĆ, Aleksandar (2024): O’Brajen u Podgorici: Postoji šansa za dublje evropske integracije. *Radio Slobodna Evropa*, 2024. február 19. Online: <https://slobodnaevropa.org/a/obrajen-podgorica-spaji%20c4%87-eu-sad-integracije-posjeta/32826150.html>
- DUROVIĆ, Aneta (2024a): Dodika u Crnoj Gori dočekali Andrija Mandić i protesti ispred Skupštine. *Radio Slobodna Evropa*, 2024. február 27. Online: <https://slobodnaevropa.org/a/bih-republika-srpska-dodik-mandic/32837315.html>
- DUROVIĆ, Aneta (2024b): Rusija prijeti konfrontacijom državama Zapadnog Balkana koje teže EU. *Radio Slobodna Evropa*, 2024. február 23. Online: <https://slobodnaevropa.org/a/rusija-zapadni-balkan-ambasador-maslenikov/32832673.html>
- JANKOVIĆ, Srđan (2024): Politički rastanak predsjednika i premijera Crne Gore. *Radio Slobodna Evropa*, 2024. február 26. Online: <https://slobodnaevropa.org/a/predsjednik-crna-gora-premijer-raskol/32836088.html>
- KAJOSEVIC, Samir (2024): High-Level Turmoil Jeopardises Montenegrin Government’s Stability. *Balkan Insight*, 2024. február 26. Online: <https://balkaninsight.com/2024/02/26/high-level-turmoil-jeopardises-montenegrin-governments-stability/>
- Office of the Prime Minister (2024): Spajić Meets with Scholz in Berlin on 29 April. *Government of Montenegro*, 2024. március 4. Online: <https://gov.me/en/article/spajic-meets-with-scholz-in-berlin-on-29-april>
- Szabad Európa, Budapest (2023): A csatlakozás előmozdítására kérte az új kormányt Montenegróban az Európai Bizottság elnöke. *Szabad Európa*, 2023. október 31. Online: <https://szabadeuropa.hu/a/a-csatlakozas-elomozditasara-kerte-az-uj-kormanyt-montenegrob-an-az-europai-bizottsag-elnoke/32662142.html>
- WEILAND, Severin (2024): Baerbocks Balkan-Signal an Putin. *Der Spiegel*, 2024. március 6. Online: <https://spiegel.de/politik/deutschland/annalena-baerbock-deutsche-aussenministerin-staerkt-eu-aspiranten-auf-dem-balkan-a-c321f344-5deb-451c-8d7f-7728aee3df6b>
- ZSIVITY Tímea (2023): Montenegrói hatalmi játszma a nagyhatalmak kereszttüzében. *Ludovika.hu*, 2023. november 3. Online: <https://ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/11/03/montenegroi-hatalmi-jatszma-a-nagyhatalmak-kereszttuzeben/>